

УДК 338.512

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ЇХ СТРУКТУРИ - НАПРЯМОК ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Адвокато́ва Н.О.

Визначено основні засади управління витратами та встановлено напрямки удосконалення та оптимізації їх структури, що дозволять ефективніше використовувати економічні ресурси підприємства, знизити собівартість продукції та максимізувати прибуток.

Постановка проблеми. З плином трансформаційних процесів поступово відбувається переосмислення основної мети підприємницької діяльності суб'єктів господарювання: від отримання максимального чистого прибутку при найменших витратах на виробництво продукції, до забезпечення подальшої ефективності виробництва, що зумовлюється ступенем задоволення потреб суспільства. Головною метою діяльності будь-якого підприємства є прибуток, оскільки він визначає пріоритетні напрямки його розвитку та в повній мірі залежить від величини виробничих витрат. Зменшення, або обмеження зростання саме виробничих витрат має суттєвий вплив на фінансову результативність господарської діяльності та фінансове становище підприємства в цілому. Потреба в дослідженні сутності, змісту, особливостей та ефективності формування та використання виробничих витрат на підприємстві та пошук методів їх оптимізації є необхідною в наш час та вимагає необхідність подальшого проведення досліджень у даній сфері, тому обрана тема є актуальною.

Аналіз досліджень і публікацій. Великий внесок у розробку теоретичних засад, методологічних і практичних підходів до визначення проблемної сутності та оптимізації виробничих витрат з точки зору скорочення їхньої величини при використанні та отриманні при цьому максимального обсягу виробництва продукції зробили такі провідні зарубіжні та вітчизняні вчені-економісти, як: Н. Калдор, Г. Шекл, Р.

Клаунр, Х. Мінський, Ю.О. Шумило, М.В. Володькіна, Г.О. Величко, В.М. Гриньова, Г.В. Савицька та інші. Проте, глибокі структурні зміни економіки, що відбуваються сьогодні, вимагають постійного та безперервного удосконалення використання теоретико-методичних прийомів щодо оптимізації виробничих витрат на підприємстві.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є вивчення у теоретико-методичному аспекті особливостей оптимізації витрат виробництва та їх управління як ключового напрямку удосконалення господарської діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічне обґрунтування виробничих витрат базується на ситуативній проблематиці обмеженості ресурсів та можливості їхнього альтернативного використання. При такій обставині виробники вимушені обирати саме таку галузь виробництва, яка забезпечить у подальшій господарській діяльності отримання максимального прибутку. У ході економічних процесів ми завжди знаходимося у стані вибору альтернативних варіантів, оскільки ресурси, що використовуються для виробництва конкретного товару, неможливо використати для виробництва іншого. Виготовляючи конкретну продукцію, ми втрачаємо можливості виготовити іншу. При виборі, який саме товар виготовляти, ми порівнюємо їхню альтернативну вартість. Так само і при використанні грошових коштів на виробничі ресурси ми повинні завжди ототожнювати та оцінювати всі можливі альтернативні варіанти виробництва продукції, дотримуючись мінімальних капітальних вкладень [1, с. 120].

З бухгалтерської та економічної точки зору до виробничих витрат необхідно відносити всі фактично понесені витрати у грошовому і натуральному виразі, які пов'язані з виробництвом. Такими витратами можуть бути фактично понесені витрати підприємства на придбання і використання всіх необхідних умов виробництва, які забезпечують досягнення кінцевого результату господарської діяльності [4, с. 116].

Визначення фактично понесених витрат підприємства важливе, так як вони включають прямі витрати підприємства. Про фактичні витрати повинні знати і керівники підприємств, оскільки такі витрати могли б бути використані у іншому місці та в інший час з більш ефективною результативною віддачею. Однак у переважній більшості випадків альтернативне використання виробничих витрат є прихованим.

Правильно визначати, в якому руслі використовувати існуючі ресурси підприємства для прийняття економічно обґрунтованого господарського рішення – це ключове питання керівників підприємства. Процес прийняття керівництвом підприємства економічно обґрунтованого управлінського рішення загострює існування безповоротних неефективних витрат, тобто таких витрат які вже понесені понад запланованих та які неможливо отримати назад. Так як їх неможливо отримати назад, вони ніяк не повинні впливати на дилему обрання тих чи інших ефективних господарських рішень [2, с. 129].

Оптимізація виробничих витрат аналізується за двома напрямками: за джерелами та за факторами. Якщо джерела включають витрати за рахунок економії яких можна скоротити витрати виробництва, то фактори це техніко-економічні умови, під впливом яких змінюються витрати.

Оптимізація витрат істотно приведе до зміни маси прибутку підприємства та в експертній системі воно повинне бути розташоване в якості головної вершини. У результаті причино-наслідкові зв'язки з наведених показників можливо побудувати байєсівську мережу, що описують максимізацію маси прибутку на промисловому підприємстві за рахунок оптимізації витрат та мережа має наступний вид рис.1.

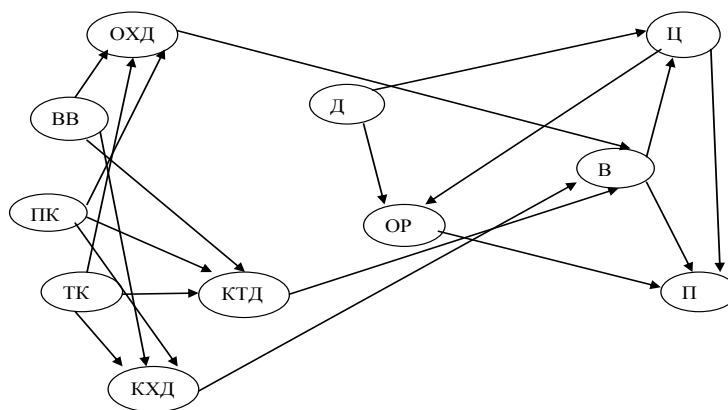

Рис.1. Байєсівська мережа для моделювання управлінських рішень щодо оптимізації витрат на промисловому підприємстві

У якості основних економічних критеріїв, які визначають перспективність розвитку промислового підприємства обрані: результативність заходів спрямована на зміну маси прибутку - П; ціна одиниці продукції - Ц; виробничі витрати - В; обсяг реалізації продукції - ОР. Ціна одиниці продукції - один з найважливіших показників діяльності підприємства, що визначає прибуток підприємства множенням на обсяги реалізації за вирахуванням витрат підприємства.

До складових прибутку (П) входять такі економічні показники, як витрати (В), ціна (Ц), обсяг реалізації (ОР), а на останній показник (ОР) впливає показник дохід покупців продукції (Д). Непрямим фактором безпосередньо впливають на всі критерії розвитку підприємства можна віднести трудові ресурси, до складу показників яких входять число працюючих, продуктивність на підприємстві, середня заробітна плата персоналу. До показника виробничі витрати (В) входять такі технічні та технологічні показники: ОХД, КТД, КХД, ВВ, ПК, ТК, які враховуються для забезпечення оптимального рівня витрат. Вдалі управлінські рішення щодо оптимізації витрат за рахунок технічних та технологічних показників призведуть до удосконалення господарської діяльності на підприємстві.

Основними джерелами скорочення витрат виробництва і реалізації продукції можуть бути:

- скорочення витрат сировини та матеріалів на одиницю продукції;
- скорочення розміру амортизації на одиницю основних виробничих фондів;
- скорочення витрат на заробітну плату на одиницю продукції;
- скорочення адміністративних витрат;
- ліквідація неефективних витрат та втрат від браку продукції.

На економію виробничих витрат суттєво впливає число техніко-економічних факторів:

- поліпшення технічної оснащеності виробництва;
- удосконалення організації виробництва та економіки праці;
- зміна обсягів виробництва.

Скорочення витрат на виробничі ресурси можна досягти за рахунок скорочення норм їхнього використання, скорочення відходів у виробничому процесі та збереження, повторне використання ресурсів, впровадження безвідходних технологій виробництва.

Зменшення величини виробничих витрат забезпечується за рахунок внутрішньовиробничих факторів. Суттєвий вплив на зниження виробничих витрат спричиняють прогресивні методи організації виробництва. Сутність даних методів полягає у тому, що деталі, комплектуючі вироби поставляються на виробництво своєчасно, у визначене місце та у потрібній кількості без браку, щоб не допустити зупинки виробничого процесу. Це забезпечує скорочення витрат на складування, транспортування та збереження напівфабрикатів і у підприємства-споживача і у підприємства-постачальника. При такій умові підприємство постачальник зменшує витрати на реалізацію [3, с.119].

Скорочення собівартості продукції у повній мірі залежить від контролю якості виготовленої продукції. Це можливо завдяки підвищенню відповідальності основних виробничих робітників за якість виготовленої продукції, створенню автоматизованої потокової лінії та використання дистанційних пристроїв для контролю якості виробів. У результаті цього скорочуються виробничі витрати, що пов'язані з повторною обробкою бракованих виробів, а також використанням виробничих запасів та трудових ресурсів.

Одним з головних завдань апарату управління на теперішній час є створення такої системи управління витратами виробництва, яка б дала можливість керувати витратами на всіх етапах виробничого циклу, а також відповідала критеріям єдності підходів на різних рівнях управлінської діяльності. Система управління витратами буде ефективна лише в тому випадку, коли будуть враховані особливості кожного промислового підприємства, охоплені всі процеси, що здійснюються підприємством та буде побудована система до принципів управління і відповідно мінімізувати свої витрати, адже прибуток – це те заради чого ведеться будь-яка економічна діяльність. Для точного успішного функціонування кожен підприємець повинен навчитися ефективно управляти витратами [5, с. 118].

Висновки. Посилення уваги до виробничих витрат підприємства має першочергове значення, оскільки від правильної оцінки фактичної собівартості залежить ефективність управління виробництвом, і як наслідок вплине на фінансовий результат господарської діяльності підприємства. Із появою нових економічних методів і підходів витрати підприємства піддаються все більшому управлінському впливу,

з'являються можливості знайти більш ефективні шляхи їх оптимізації та зниження.

Література

1. Володькіна М.В. Економіка промислового підприємства / М.В. Володькіна – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 194 с.
2. Корінько М.Д. Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин / М.Д. Корінько, Г.Б. Тітаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 9. – С. 126-131.
3. Котенко Т.Ю. Аналіз витрат як складова управління на підприємствах будівельної галузі / Т.Ю. Котенко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 6. – С. 118-121.
4. Шваб Л. І. Економіка підприємства / Шваб Л. І. – К.: Вища освіта, 2011. – 459 с.
5. Шумило Ю. О. Уточнення теоретичної сутності категорії витрат в управлінні підприємством // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 3. – С. 117-119.

Abstract

Advokatova N.O.

Debit management and optimization of their structure - an area for improvement business enterprises

The main methodological basis of cost management is established and the ways of improvement and optimization of their structure are arranged so that would cause to more efficient usage of economic resources of the enterprise, reduce production costs and maximize profits.